

ποία ἤθελεν ἀνάψει ἐξάπαντος τὴν αὐτὴν φλόγα, τὴν ὁποίαν ἀναψε καὶ εἰς τὴν λοιπὴν Εὐρώπην, ἂν ἡ ἄλωσις τῆς Κωνσταντινουπόλεως δὲν ἔφθασε νὰ τὴν καταχώσῃ πάλιν ταύτην τὴν κίνησιν καὶ ἀναλαμπὴν τὴν μαρτυροῦν οἱ Χρυσολωράδες, οἱ Λασκάρεις, οἱ Γαζῆδες, οἱ Γεμιστοὶ, οἱ Ἀργυρόπωλοι, οἱ Βησσαρίωνες καὶ ἄλλοι, ὅλοι γεννήματα τῆς αὐτῆς ἑκατονταετηρίδος, καὶ τῶν ὁποίων οἱ περισσότεροι ἄξιζαν τὸν Εὐστάθιον ἴσως καὶ τὸν ὑπερέβαλον εἰς τὴν πολυμάθειαν· τὸ μαρτυρεῖ καὶ ἡ ἀνανέωσις τῶν φαιδριῶν ἀριστοτελικῆς καὶ πλατωνικῆς. Ὡς τόσον εἶναι τῶν πιθανῶν πιθανώτατον, ὅτι ἡ ἀναλαμπὴ αὕτη ἦτο τόσον σφοδρὰ, ὥστε ἂν ἐγένετο μίαν ἑκατονταετηρίδα βραδύτερον, τὸ γένος ἤθελε καὶ τὴν βασιλείαν φυλάξειν, καὶ ἀκολουθήσειν τὴν αὐτὴν εἰς τὸ βέλτιον ὁδὸν τῶν λοιπῶν ἔθνων τῆς Εὐρώπης». Καὶ ὀλίγον τι περαιτέρω πάλιν (σελ. 130): «Τόσον εἶνε φανερόν ὅτι εἰς τὴν μέσῃν τῆς δεκάτης πέμπτῆς ἑκατονταετηρίδος ἐγένετο ἀναλαμπὴ τοῦ πρὸ πολλοῦ σθεσθέντος λύχνου τῆς σοφίας εἰς τοὺς Γραικοὺς, ὥστε ἢ εἰς τὴν αὐτὴν σχεδὸν περίοδον εὐρεθεῖσα τυπογραφία, ἂν εὕρισκετο πενήντα ἔτη ἀρχήτερα, ἢ ἀναλαμπὴ ἤθελε γίνεαι ἀληθινὴ ἐξαψις· καὶ ἢ ἡ καταστροφὴ τῆς γραικορωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας ἐμποδίζετο, ἢ τὸ γένος ἦτο εἰς κατάστασιν νὰ κάμῃ εἰς κανέν ἄλλο μέρος νέον σύστημα καὶ νὰ μὴ παραλυθῇ παντάπασιν»· καὶ τέλος ἔτι περαιτέρω: «Τὸ πλῆθος τῶν σοφῶν εἰς τὸν καιρὸν τῆς ἀλώσεως πολλὰ ὀλίγον, ἦτον ὁμως ἀτυγκρίτως περισσότερον, παραβαλλόμενον πρὸς τὰς παρελθούσας ἑκατονταετηρίδας, καὶ εἶνε βέβαιον, ὅτι βοηθούμενον ἀπὸ τὴν κατὰ τοὺς αὐτοὺς χρόνους εὐρεθεῖσαν τυπογραφίαν, ἤθελε φέρειν τὸ γένος εἰς κατάστασιν νὰ ἐμποδίσῃ τὴν ἄλωσιν, ἂν μόνον πενήντα χρόνους ἀργότερον ἤρχοντο οἱ χαμάλιδες εἰς τὴν Ἑλλάδα.—

